

مروری بر سیاست های تمرکززدایی از کلانشهر تهران در دوران پس از انقلاب اسلامی (1357 تا کنون)

نجمه آقامحسینی فشمی^{1*}، آرزو ممقانی²

1- کارشناسی ارشد برنامه ریزی توسعه منطقه ای، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

mohsenisahar1@gmail.com

2- کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین المللی جلفا، جلفا، ایران

چکیده

وجود انواع صرفه های اقتصادی و امکانات مختلف اجتماعی، خدماتی و رفاهی در کلانشهرها آن ها را به نقاط جاذب جمعیت تبدیل کرده است. در فقدان برنامه های کارآمد و به موقع و نبود ساختارهای سیاسی و اجرایی مناسب قادر است تا این پدیده طبیعی را به یک معضل در این نواحی تبدیل کند که به دنبال آن سایر نواحی نیز متأثر خواهند شد. یکی از مهمترین این معضلات، تمرکز نامناسب جمعیت و فعالیت در کلانشهرها است. در پژوهش حاضر که به شیوه توصیفی و بر اساس روش مطالعات کتابخانه ای انجام شده است به دنبال بررسی سیاست های مرتبط با تمرکززدایی از کلانشهر تهران در دوران پس از انقلاب اسلامی هستیم. مطالعات حاکی از آن است که اگرچه سیاست ها و اقدامات مختلف تأثیرات مثبتی بر تمرکززدایی از این کلانشهر داشتند اما معضل تمرکز غیرضروری جمعیت و فعالیت همچنان قابل مشاهده است.

واژه های کلیدی: تمرکز، تمرکززدایی، سیاست ها و اقدامات تمرکززدایی، کلانشهر تهران

1- مقدمه

روند شکل گیری کلانشهرها در کشورهای درحال توسعه در آغاز عمدتاً در شرایط سلطه و یا وابستگی سیاسی - اقتصادی آن ها و توسعه ناچیز صنعتی و برونزا به وقوع پیوسته است، بدین صورت که در اینگونه کشورها قطب های اصلی آن ها و عمدتاً مرکز این کشورها رشد سریعی را در عرصه شهری شدن و جذب جمعیت تجربه نمودند. نتیجه چنین رشدی که در آن بین ظرفیت های توسعه و جذب جمعیت ارتباط منطقی وجود ندارد، چیزی نیست جز شهرنشینی شتابان و پر مسأله، شکل گیری عدم تعادل ها، بزرگ سری (که ویژگی اصلی شهرها در کشورهای درحال توسعه است) و ... در مورد ایران نیز وضعیت به همین منوال بوده است. طوریکه تهران به عنوان پایتخت با حفظ انواع مرکزیت ها علاوه بر مرکزیت سیاسی، رشد و توسعه ای شتابان را تجربه نموده است و این روندیست که به ویژه از حدود سال 1300 ه.ش و همزمان با شکل گیری حکومت مرکزی متمرکز رضاشاه و برخورد اقتصاد کشور با نظام سرمایه داری شکل گرفته و تا کنون ادامه پیدا کرده است. دیری نپائید که جنبه های منفی چنین تمرکز همه جانبه ای در مرکز خود را به گونه های مختلف نمایان ساخت و به دنبال آن، مسئولین امر را در دوره های مختلف به چاره جویی برای حل و یا کاهش تمرکز امور مختلف در پایتخت (تهران) واداشت. در این راستا اقدامات متفاوت و زیادی انجام شده است و هر کدام از این اقدامات به تناسب نوع، زمان، میزان و نحوه اجرا و ... اثراتی بر جنبه های مختلف تمرکز در کلانشهر تهران داشته است، که در این پژوهش به جهت محدودیت موجود برای یک مقاله تنها به بیان و بررسی قوانین، سیاست ها و اقدامات انجام شده در بعد از انقلاب اسلامی می پردازیم.